

การศึกษาการใช้พื้นที่ว่างระหว่างอาคารในเชิงพาณิชย์กรรม

สมบูรณ์ เวสน์

วิทยาลัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

somboon.ve@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมา ลักษณะกิจกรรม และพฤติกรรมการใช้พื้นที่ว่างระหว่างอาคารในเชิงพาณิชย์กรรมของพื้นที่ย่านเยาวราชบริเวณถนนแปลงนาม ถนนอิสรานุภาพและถนนผดุงด้าว จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพ ข้อจำกัด ความเชื่อมโยงและแนวโน้มของการใช้พื้นที่ในบริบทต่าง ๆ และกำหนดเป็นแนวทางเพื่อนำมาสู่การพัฒนาในพื้นที่ที่ทำการศึกษ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงพรรณนา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบบจำเพาะเจาะจง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงการสำรวจ และการสังเกตแล้วใช้เครื่องมือบันทึก หรือแบบบันทึกในการบันทึกพฤติกรรมของการใช้ที่ว่างและรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้จากการสังเกตในบริเวณที่ทำการศึกษ โดยแบ่งตามเนื้อหาลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ระหว่างอาคาร จากการใช้พื้นที่ของคน รถ และการค้าขาย

จากการศึกษาพบว่าย่านเยาวราชเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ของสถานที่ที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ว่างที่สอดคล้องกับหลักความเชื่อทางศาสนา ทั้งการไหว้เจ้า ตรุษจีน การถือศีลกินเจเน้นการค้าขายทั้งขายปลีกและขายส่ง และการศึกษาตรอกในบริเวณพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งประเภทและปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น การวางสิ่งของรูกล้ำพื้นที่สาธารณะ ทั้งกระถางต้นไม้ รถจักรยานหรือมอเตอร์ไซด์ การตั้งแผงขายของ และการต่อเติมกันสาดบริเวณด้านหน้าและด้านข้างอาคาร ปัญหาในเรื่องความสะอาดที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ

ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในแต่ละด้านของตรอกทั้ง 3 ตรอก โดยขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงลักษณะกิจกรรมตามธรรมชาติของคนในพื้นที่เป็นหลัก และนำเสนอเป็นภาพกราฟิกและแนวทางปฏิบัติ ตามบริบทของพื้นที่ทั้ง 3 ตรอก

คำสำคัญ : พื้นที่ว่าง, อาคาร, ระหว่างอาคาร, พาณิชยกรรม

The Study of Using Open Space Between Buildings for Commercial Activity

Somboon Vess

College of Architecture, Suansunandha Rajabhat University

somboon.ve@ssru.ac.th

Abstract

This research aims to study background activity characteristic and use behavior of space between commercial buildings in area of Yaowarat: Plang-Nam road, Isaranuphap road and Padung-dao road from past to present. To analyze potential problems, limitations, linkage, trends of land use in different contexts. And define guideline for approach to development in the area of study.

This qualitative research and descriptive research by identifying sample group in specific study. Tool use of this research are survey research, observation, recording tool or recording form in recording the behavior of space use and data collection which derived from observations in the study area classify by the content of events that occurred in the area between buildings from how people use area, cars and businesses.

The study found that China town is a unique area. The space is used in accordance with religious beliefs, to pay respect to god, spring festival and vegetarian festival. Focus on both retail and wholesale trade. From the study of alleys in the area of education the problem can be categorized, such as invasion in public place, flowerpot, bicycle or bike, stall and the addition of the awning in front of and a side of the building. Cleanliness issues which arising from the many activities. The researchers propose ways to solve each side of the road problems for the 3 alleys, depending on context of each area. By considering with nature of activities of people in the area as major and presented as graphics and practice guidelines regarding to context of the area on those 3 alleys.

Keywords : Space, Building, Between the Building, Commercial

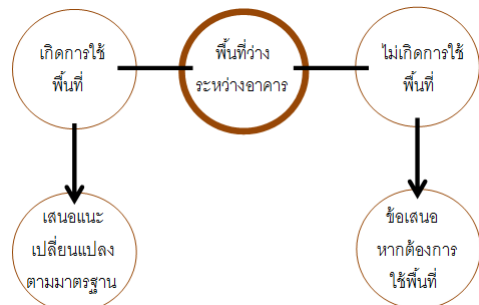

บทนำ

ในความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร เมื่อมีการปรับปรุงระบบคมนาคมและสาธารณูปโภค ตลอดจนการสร้างอาคารที่มีความ “หนาแน่น” เช่นตึกแถวสองชั้นเพื่อทำการค้าและอาคารต่าง ๆ มากขึ้นก่อให้เกิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต สร้างปัญหาในด้านทางกายภาพ การใช้ที่ดิน การอยู่อาศัยและการค้า เกิดการจัดสรรการใช้พื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจับจองพื้นที่ทำกิจกรรม พื้นที่ทำกิน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการใช้พื้นที่ในลักษณะต่าง ๆ

และการเติบโตอย่างต่อเนื่องของกรุงเทพมหานคร ได้ก่อให้เกิดพื้นที่ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ อย่างเช่นการค้าพาณิชย์กรรม โดยเฉพาะย่านเยาวราช หรือไชน่าทาวน์ของเมืองไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สำคัญแห่งหนึ่ง เป็นแหล่งเศรษฐกิจการค้าที่มีอายุมากกว่า 100 ปี และเต็มไปด้วยเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น แต่จากการพัฒนาอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นหนึ่งในศูนย์กลางของธุรกิจและการค้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพ รวมถึงการก่อสร้างในอดีตยังไม่มีข้อกำหนดเทศบัญญัติเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อเกิดกิจกรรมต่างๆของย่านพาณิชย์กรรม ทำให้เกิดการสัญจรทั้งจากผู้คนและรถยนต์ รวมถึงการใช้พื้นที่เพื่อค้าขาย ส่งผลต่อพื้นที่โล่งว่าง โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ระหว่างอาคาร ซึ่งพื้นที่ว่างระหว่างอาคารคือส่วนหนึ่งนอกจากลานโล่ง และพื้นที่ใช้สอย และหากขาดการจัดการ และกำหนดแนวทางต่อการใช้ประโยชน์ รวมถึงการวางแผนเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางกายภาพด้านต่าง ๆ ตามมาภายหลัง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรฐาน หรือแนวทางที่ชัดเจนต่อการใช้พื้นที่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาต่อการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทางด้านกายภาพ ที่จะสอดคล้องและสามารถรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามกรอบแนวคิดที่จะแสดงแนวทางการออกแบบที่เหมาะสมเป็นวิธีที่สามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของพื้นที่ว่างระหว่างอาคารได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบความเป็นมา และลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ย่านเยาวราช จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อทราบถึงลักษณะกิจกรรมในเชิงพาณิชย์กรรม และการใช้พื้นที่ว่างระหว่างอาคารของพื้นที่ย่านเยาวราชบริเวณถนนแปลงนาม และอิสรานุภาพ
3. วิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพ ข้อจำกัด ความเชื่อมโยงและแนวโน้มของการใช้พื้นที่ในบริบทต่างๆ
4. กำหนดเป็นแนวทางเพื่อนำมาสู่การพัฒนา และเป็นประโยชน์ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจัดเตรียมขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยทำการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของพื้นที่โล่งว่างเช่นการศึกษาลักษณะเชิงจินตภาพของพื้นที่โล่งว่าง ทฤษฎีแผนภาพและพื้นที่ (Figure and Ground Theory) ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Linkage Theory) ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงที่วิเคราะห์ถึงลักษณะของกระบวนการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง การสัญจร การเคลื่อนไหว การกระจายตัว และรูปลักษณะของการเชื่อมต่อ, ทฤษฎีความสำคัญของสถานที่ (Place Theory) ที่กล่าวถึงการให้ความสำคัญของสถานที่ เพื่อสร้างความเข้าใจทั้งในลักษณะทางวัฒนธรรมรวมถึงผู้คนต่อบริบทของพื้นที่โล่งว่างนั้น, ทฤษฎีพื้นที่เฉพาะตัว (Personal Space) และ อาณาเขตครอบครอง (Territoriality) ซึ่งกล่าวถึงการใช้งานพื้นที่ในแง่จิตวิทยาทฤษฎีชีวิตสังคมเมืองที่เน้นเรื่องของถนนและความหลากหลายต่าง ๆ แนวความคิดของพื้นที่โล่งว่างและความจำเป็นของที่ว่างระหว่างอาคาร Considering the spaces between building) ตลอดจนกฎหมายและเทศบัญญัติ

2. ศึกษาบริบท สภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการศึกษาในภาคสนาม

3. วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไข เพื่อการพัฒนาต่อไปโดยมีขั้นตอนคือ 1) สสำรวจภาคสนาม บริบท และสภาพแวดล้อมในโดยศึกษาจากแผนที่และภาพถ่าย 2) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสถาปัตยกรรม 3) สังเคราะห์เพื่อการประยุกต์สู่

งานจริง และนำไปสู่แบบเสนอแนะการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับพื้นที่ว่างนั้น ๆ ตามกับกิจกรรมที่เป็นอยู่จริง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสังเกต โดยเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ย่านเยาวราช โดยทำการสำรวจทางกายภาพ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีวิธีและขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยตรง ซึ่งได้จากการสังเกตในบริเวณที่ทำการศึกษา โดยแบ่งตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณถนนแปลงนามและถนนอิสรานุภาพ ซึ่งมีรายละเอียดคือ รูปแบบของลักษณะของพื้นที่ว่างระหว่างอาคาร, ลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ระหว่างอาคาร, ลักษณะการใช้พื้นที่ของคน รถ และการค้าขาย

ผลการวิจัย

ถนนเยาวราช (Yaowarat Road) เป็นถนนสายหนึ่งแห่งกรุงเทพมหานครระยะทางความยาวตลอดเส้นทางประมาณ 1 กิโลเมตร ได้รับการกล่าวขานและขนานนามว่าเป็น "ถนนมังกร " โดยมีจุดเริ่มต้นของหัวมังกรที่ซุ้มประตูเฉลิม พระเกียรติ 60 พรรษาบริเวณวงเวียนโอเดียนที่ท้องมังกรอยู่ที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชและสิ้นสุด ปลายหางมังกรที่บริเวณปลายสุดของถนนสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวใช้ระยะเวลาในการตัดถนน 8 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2434 - พ.ศ. 2443 เพื่อให้เยาวราชกลายเป็นสถานที่สำหรับส่งเสริมการค้าขาย เดิมทีชื่อ "ถนนยุพราช" และได้โปรดเกล้าพระราชทานนามใหม่ว่า "ถนนเยาวราช"

ภาพที่ 2 ผังเมืองในเขตพื้นที่สัมพันธวงศ์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาพื้นที่ว่างระหว่างอาคารโดยเลือกพื้นที่ศึกษาคือบริเวณซอยที่อยู่บนถนนเยาวราช ซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลายในแง่ของกิจกรรมการใช้งานพื้นที่ทำการศึกษาได้แก่

1. ซอยผดุงด้าว (ซอยเท็กซัส) ลักษณะอาคารเป็นอาคารพาณิชย์กรรมมีทั้งอาคารเก่าที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 (เริ่มสร้างถนนเยาวราช) ตัวอาคารยังคงลักษณะ สภาพไว้ดั้งเดิมไว้บางส่วนและมีการสร้างอาคารใหม่แทนที่อาคารเดิมในบางส่วนลักษณะที่ว่างที่เกิดขึ้นระหว่างอาคารจึงมีการผสมผสานระหว่างของเก่า และของใหม่ซึ่งอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตาม พรบ.ควบคุมอาคาร มีการเว้นช่องว่างระหว่างอาคาร ทำให้เกิดพื้นที่ว่างและการยึดครองการใช้ประโยชน์ของพื้นที่

ภาพที่ 3 แสดงภาพในบริเวณซอยผดุงด้าว (ซอยเท็กซัส)

ลักษณะการจอดรถเป็นลักษณะของผู้อยู่อาศัยหรือผู้มาส่งของ ซึ่งมีทั้งการจอดแช่ทั้งวัน และจอดในช่วงระยะเวลาสั้นเพื่อส่งของ ไม่มีการจัดระเบียบในการจอดรถ แต่มีอาคารจอดรถสำหรับผู้ที่ต้องการจอดรถไว้และไปเดินจับจ่ายที่ถนนเยาวราชลักษณะทางเท้าพื้นที่ผิวทางเท้ามีความกว้างของทางเดินเท้า 1.20 ม. วัสดุที่ใช้ปูทางเท้าเป็นกระเบื้องชนิดเดียวกับพื้นที่ถนนทำให้เกิดความเรียบร้อยสวยงามและเป็นระเบียบ แต่มีการวางแผงขายของยื่นล้ำต่อเนื่องออกมาจากตัวอาคาร ทำให้ผู้ใช้พื้นที่ในบริเวณนี้ไม่สามารถเดินบนทางเท้าได้ ต้องเดินบริเวณพื้นที่ถนนแทนตลอดทั้งเส้นลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในซอยผดุงด้าว ในอดีตมีความเจริญคึกคักมาก เนื่องจากเป็นแหล่งการค้าขาย ผู้คนมาจับจ่ายสินค้ากันอย่างคึกคัก ร้านค้าที่เปิดขายในซอยนี้ บางร้านเปิดมานานตั้งแต่ตัดถนน และยังคงเหลืออยู่จนถึงปัจจุบันบางร้านอาจเหลือเพียงไม่กี่ร้านในประเทศหรือ เหลือเพียงแห่งเดียวก็เป็นได้ เช่น ร้านขายเครื่องดนตรีจีน และในช่วงกลางคืนเป็นย่านบันเทิงที่คึกคักเนื่องจากมีโรงหนังเท็กซัส และมีโรงหนังใกล้เคียงอีก 2 ในบริเวณนี้และมีสถานบันเทิง (โรงน้ำชา) ในปัจจุบันการค้าบริเวณ

ซอยผดุงด้าวแบ่งได้เป็นช่วงกลางวันเป็นย่านขายส่ง เครื่องเขียน ร้านค้าในช่วงนี้เป็นร้าน ขายซีดีเพลง และดีวีดี หนังสือ ทั้งขายปลีกและขายส่ง ขายอาหาร และอุปกรณ์การไหว้เจ้าของชาวจีน ซึ่งอาคารใน บางส่วนกลายเป็นภัตตาคาร โรงแรม อาคารจอดรถ และอาคารร้านค้าขายเล็ก มีการค้าขายทั้ง ภายในอาคารและการวางแผงขายของล้าออกมา ในพื้นที่สาธารณะ

ช่วงกลางคืนเป็นย่านร้านอาหารมีการตั้ง แผงขายอาหารจำนวนมากกระจายอยู่ข้างถนนใน ซอย ทั้งร้านอาหารที่เปิดขายในช่วงเย็นและแผง ลอยที่ตั้งกินพื้นที่ถนนและฟุตบาทในช่วงชอยตอน กลางคืนมีผู้หญิงมานั่งเป็นจำนวนมาก บรรยายกา ศภายในชอยช่วงกลางคืน คึกคักและมีชีวิตชีวา กว่าช่วงกลางวันมาก

2. ถนนแปลงนาม

เดิมชื่อตรอกแปลงนามเป็นถนนที่อยู่ ระหว่าง ถนนผดุงด้าว (ซอยเท็กซัส) และซอย อีสราณาภาพ (เจริญกรุง16) ลักษณะอาคารเป็น อาคารพาณิชย์กรรม มีทั้งอาคารเก่าที่สร้างขึ้น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 (เริ่มสร้างถนนเยาวราช) โดยตัวอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้นยังคงลักษณะ สภาพเดิมไว้บ้างบางส่วน (ในส่วนชั้นบน) และมีการต่อเติมบางส่วนเพื่การค้าขาย (ในส่วนชั้นล่าง) เพิ่มกันสาด ประตูเหล็ก ลักษณะการต่อเติมเพื่อ การค้าขายบางส่วนมีการสร้างอาคารใหม่แทนที่ อาคารเดิมบ้างบางส่วนลักษณะที่ว่างที่เกิดขึ้น ระหว่างอาคารจึงมีการผสมผสานระหว่างของเก่า และของใหม่

ภาพที่ 4 แสดงภาพในบริเวณถนนแปลงนาม

ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนถนน แปลงนามมีความน่าสนใจหลายด้านทั้งในด้าน ของตัวสินค้าซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะด้าน อาจเหลือเพียงไม่กี่ร้านในกรุงเทพฯ เช่นร้านขาย เครื่องดนตรีจีนร้านขายตะเกียงเจ้าพายุ ในด้าน ร้านขายอาหาร มีความหลากหลาย ทั้งเก่าและ ใหม่ส่วนใหญ่เปิดกิจการมานานกว่า 30ปี และ วัดมงคลสมาคม (วัดโห้ยคั่นตือ) ช่วงกลางวัน ในซอยมีการค้าขายผู้คนมาจับจ่ายซื้อของ และ หาอาหารกินภายในซอยนี้ก็มีร้านอาหาร หลายร้าน ช่วงกลางคืนในซอยแปลงนามมี แผงร้านอาหารมาตั้ง บนฟุตบาทและลามไป บนพื้นถนนกินพื้นที่ถนนไป 1 เลนทำให้ซอยนี้ดูมี ชีวิตชีวา และคึกคักในช่วงกลางคืน เนื่องมาจาก แสงไฟและผู้คนนิยมมากินอาหารเวลากลางคืน

3. ถนนอิศรานูภาพ (เจริญกรุง16)

ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนซอยอิศรานูภาพ มีความน่าสนใจหลายด้าน ทั้งในด้านของตัวสินค้า ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะด้าน เนื่องจากภายในซอยเป็นตลาดสดมีการขายสินค้า นานาชนิด ทั้งปลาสด หมู เป็ดไก่เครื่องไหว้เจ้าแบบจีนของแห้งเครื่องตุ๋นยาจีน ผลไม้แห้ง ร้านอาหาร และแผงขายเสื้อผ้า ซึ่งนับว่ามีความหลากหลายในตัวสินค้าอย่างมาก และภายในซอยนี้ยังมีศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ย ที่สร้างมานานอาจนับได้ว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ. 2201) เป็นที่เคารพนับถือของผู้อาศัยในละแวกนี้ช่วงกลางวันมีการขายของอย่างคึกคักเนื่องจากซอยนี้เป็นตลาดสดที่มีชื่อของเยาวราชมีการขายปลีกและขายส่ง ในวันธรรมดามีทั้งคนไทยเชื้อสายจีน และชาวต่างชาติมาเดินเที่ยวแวะซื้อของกินกันอย่างมากมาย ประกอบกับพื้นที่ซอย อาคารร้านค้าต่าง ๆ วางของรुकูล้ำพื้นที่สาธารณะกันอย่างเนื่องทุกร้าน เหลือทางเดินตรงกลางประมาณ 1.50 ม. ทั้งคนซื้อและคนเข็นของรถมอเตอร์ไซด์ส่งคน ใช้เส้นทางนี้กันอย่างคับคั่ง บางช่วงถึงกับต้องหยุดเดินเมื่อมีการซื้อของหรือคนเข็นผ่าน

ภาพที่ 5 แสดงภาพภาพในบริเวณถนน อิศรานูภาพ (เจริญกรุง16)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ลักษณะปัญหาที่พบเห็นในพื้นที่ศึกษา การวางสิ่งของรुकูล้ำพื้นที่สาธารณะในเรื่องการวางสิ่งของลักษณะนี้พบเห็นได้ตลอดในทุกตรอกที่ทำการศึกษ เนื่องจากเมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยจะเกิดการถือครองพื้นที่ในบริเวณด้านหน้าและบริเวณข้างเคียงของอาคารพักอาศัย จนนานไปจะเกิดความรู้สึกเหมือนพื้นที่บริเวณนี้คือส่วนหนึ่งของพื้นที่ของตนเอง โดยแยกประเภทสิ่งของได้คือกระถางต้นไม้ ลักษณะนี้จะเกิดขึ้นบริเวณด้านหน้า บ้านพักที่อยู่อาศัย โดยผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ต้องการความร่มรื่น อยากรู้สึกเป็นส่วนตัวโดยการวางต้นไม้กระถางกันพื้นที่กระจุกหรือบังตาในบางส่วนของอาคาร และการกระถางต้นไม้เพื่อกันพื้นที่ไม่ให้ผู้อื่นมาใช้ที่ว่างบริเวณนี้การจอดรถจักรยานหรือมอเตอร์ไซด์บริเวณตรอก ลักษณะนี้เกิดเนื่องมาจากพื้นที่ที่มีอย่างจำกัดทำให้ผู้พักอาศัยไม่สามารถจอดรถในพื้นที่ส่วนตัวของตนเองได้จึงต้องมาจอดบนพื้นที่สาธารณะทำให้เกิดการยึดครองพื้นที่ที่เกิดขึ้น การตั้งแผงขายของ ขายอาหารบริเวณตรอกทั้งแผงขายอาหาร ประกอบอาหารล้างจานบนพื้นที่ตรอกสาธารณะทำให้เกิดปัญหาทั้งกลิ่นคาว น้ำเสียที่ขึ้นและบนพื้นผิวถนน และการตั้งเก้าอี้ ให้ลูกค้านั่งรับประทานอาหารกันในบริเวณทำให้ผู้เดินผ่านไป-มาเกิดความไม่สะดวกในการเดินสัญจรได้ลักษณะการต่อเติมกันสาดบริเวณด้านหน้าและด้านข้างอาคาร เนื่องจากผู้พักอาศัยพยายามแก้ปัญหาในเรื่องแสงแดดและน้ำฝนบริเวณด้านหน้าอาคาร และด้านข้างอาคาร จึงได้มีการต่อเติมอาคารที่พอกอาศัย โดยการทำกันสาดยื่นออกนอกตัวอาคาร เพื่อป้องกัน น้ำฝนและแสงแดดแต่ก่อให้เกิดปัญหาจากรูปแบบกันสาดที่มีหลากหลายประเภท บางอันอยู่ในสภาพ

ใหม่บางอันอยู่ในสภาพเก่าขาดวิน ชาติความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยซึ่งก่อให้เกิด ความสกปรกในพื้นที่ปัญหาในเรื่องความสะอาด ขยะที่เกิดขึ้นจากลักษณะของกิจกรรม (ตลาดสด ห้างเช่าราคาถูก) ทำให้เกิดกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดปัญหาทางด้าน สุขภาพและสิ่งแวดล้อม ปัญหาความชื้นและ ซึ่งเกิดจากการล้างทำความสะอาด พื้นที่ ในบริเวณตลาดสด และแสงแดด เข้าไม่ถึง ให้บางตรอก ทำให้เกิดความชื้นและตลอดเวลา ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นจากความอับชื้นและการลื่น จากพื้นที่ผิวที่มีตะไคร่น้ำเกาะได้ ปัญหาในเรื่อง ความปลอดภัยเนื่องจากบางตรอกมีแสงไฟที่ ไม่เพียงพอทำให้พื้นที่ในบางส่วนเกิดบรรยากาศ ที่ไม่น่าปลอดภัยในตอนกลางคืน ปัญหาในเรื่อง การขนส่งสินค้าในพื้นที่เนื่องจากตลาดการค้าใน พื้นที่มี การขายส่งในปริมาณมาก จึงต้องมีการ ขนถ่ายสินค้าตลอดเวลา แต่ขนาดความกว้างของ ทางสัญจรแคบเมื่อเทียบกับประมาณผู้ใช้พื้นที่ ซึ่ง อาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย ในการสัญจรไป – มา ลักษณะการขนส่งสินค้าในช่วงชอยอิศรานภาพ ใช้รถมอเตอร์ไซด์ และรถเข็นขนส่งสินค้า ซึ่งในช่วง ที่มีผู้คนเดินพลุกผ่านอาจ ก่อให้เกิดอันตราย และ ความไม่สะดวก ในการสัญจรได้ ผู้วิจัยได้นำเสนอ แนวทางการพัฒนามีอยู่ 2 ประเด็นคือ

1. การเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติมีลักษณะ การใช้ที่ว่างทางกายภาพที่ขาดการจัดการอย่าง เป็นระบบมีการพัฒนาอย่างไรทิศทางข้อกำหนด และควบคุมตามกฎหมายไม่สามารถบังคับใช้พื้นที่ ได้ เนื่องจากผู้คนใช้พื้นที่ เน้นความต้องการของ ตัวเองเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบ โดยรวมของพื้นที่ที่มีการยืดหยุ่นในการใช้พื้นที่สูง

เกิดกิจกรรมที่แตกต่างกัน ในช่วงกลางวันและ กลางคืน ในช่วงกลางวันลักษณะร้านค้าส่วนใหญ่ จะเปิดค้าขายในอาคาร และตั้งแผงขายของ ต่อเนื่องออกมาจากตัวอาคาร ซึ่งเป็นรูปแบบ การใช้ที่ว่างอย่างถาวร แต่ในช่วงกลางคืนจะมีการ ตั้งแผงขายอาหารชั่วคราว ซึ่งการพัฒนาใน รูปแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่มากกว่า ทั้งใน เรื่องความเป็นระเบียบ การสัญจร และความสะอาด แต่เป็นที่น่าสังเกต ลักษณะการเติบโตในลักษณะ นี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่นั้นมีชื่อเสียง และผู้คนจาก พื้นที่อื่นหลั่งไหลเข้ามาใช้พื้นที่ ทำให้บริเวณพื้นที่ ศึกษาเกิดชีวิตชีวา

2. การเติบโตโดยการลงทุนพร้อมกับการวางแผนวางแนวทางการเติบโตส่วนใหญ่อยู่ใน รูปแบบการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ในบางส่วน ให้มีความสะดวกในด้านการใช้งานมากขึ้นโดย หน่วยงานของรัฐ เป็นผู้เข้ามามีส่วนในการปรับปรุงนี้ เช่น การพัฒนาพื้นที่ทางเท้าในช่วงชอยที่มีผู้คน สัญจรโดยการเดินเท้ามากกว่าการใช้รถยนต์ ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ถนนในชอย อิศรานภาพ และผดุงด้าว หรือแนวทางในการปรับปรุงการเดิน รถ เพื่อให้สอดคล้อง กับกิจกรรมของผู้ใช้พื้นที่ ให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากชอยผดุงด้าว และ แปลงนาม กำหนดการเดินรถ ในทิศทางเดียว ทำให้มีพื้นที่ในการตั้งวางแผงขายอาหาร และ โต๊ะมากขึ้นข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขพื้นที่ ว่างในบริเวณพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพื้นที่ว่างในบริเวณพื้นที่ที่ ทำการศึกษา ทำให้พบปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ พื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขดังต่อไปนี้

ภาพที่ 6 แสดงพื้นที่ตรอกในซอยผดุงด้าว

สัดส่วนโดยอาจใช้รูปแบบของระดับและพื้นผิวให้เกิดประโยชน์ ห้ามวางของล้ำพื้นที่ที่กำหนด และจัดพื้นที่จอดรถจักรยานยนต์ ให้ในบริเวณต้นซอยและท้ายซอย

ภาพที่ 8 แสดงภาพในบริเวณในซอยผดุงด้าว

ภาพที่ 7 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาใน

พื้นที่ซอยผดุงด้าว

เสนอให้มีการจัดทำกระเบื้องต้นไม้ บริเวณหน้าอาคารพักอาศัย โดยใช้พื้นที่บางส่วนของถนนและอาคาร เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดความร่มรื่นภายในพื้นที่ โดยมีการออกแบบกระบะปลูกต้นไม้ให้มีรูปแบบที่เหมือนกันตลอดทั้งตรอก และสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ได้แบ่งพื้นที่ถนนและบ้านให้เป็น

ภาพที่ 9 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่ซอยผดุงด้าว

จัดพื้นที่การจอดรถให้เป็นสัดส่วน เพื่อ ต้นไม้ เพื่อพรางสายตา และเพื่อให้เกิดบรรยากาศ ที่ร่มรื่นย์ จัดวางเก้าอี้นั่งพักผ่อนเพื่อให้เกิด กิจกรรมการพบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน ทาสีผนังอาคารเดิมให้ดูเรียบร้อยสวยงาม ช่วยเพิ่ม บรรยากาศ และติดหลอดไฟบริเวณที่จอดรถ เพื่อความปลอดภัยในยามค่ำคืน

ภาพที่ 10 แสดงพื้นที่ในซอยอิศรานุภาพ

ภาพที่ 11 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่

ซอยอิศรานุภาพ

จัดทำกันสาดแบบโปร่งแสงสามารถกัน ฝนได้ และแดดสามารถส่องลงมาได้ในช่วง กลางวันมีรางระบายน้ำด้านข้างเพื่อระบายน้ำฝน จากกันสาด ติดไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่างในเวลา กลางคืน เพื่อความปลอดภัย ปรับปรุงทาสีผนังใหม่

ภาพที่ 12 แสดงภาพในบริเวณซอยอิศราณภาพ

การแก้ปัญหาอาจใช้แนวทางในการปรับช่วงเวลาในการขนส่งสินค้า โดยแบ่ง แนวทางแก้ เป็น 2 กรณี

1. การใช้รถขึ้นแบ่งเป็นช่วงเวลาอาจแบ่งเป็นทุก 3 ชม.ต่อวัน เพื่อให้ผู้คนเดินได้อย่าง สะดวกในพื้นที่ในระยะยาวผู้คนจะเริ่มปรับตัว และเข้าใจข้อจำกัดในด้านพื้นที่ได้

2. การใช้รถมอเตอร์ไซด์ ควรกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่เช่น สามารถเข้าได้ช่วง 3.00 – 7.00 น. และ 18.00 – 20.00 น. เลือกช่วงเวลาที่ไม่มีคนพลุกพล่านและอาจแตกต่างกันในช่วงเทศกาล

ภาพที่ 13 แสดงภาพในบริเวณซอยอิศราณภาพ

ปรับปรุงพื้นที่ถนนโดยใช้วัสดุที่มีผิวหยาบสามารถแม้เปียกชื้นก็ไม่ทำให้เกิดการลื่นล้มปรับปรุงบริเวณกันสาด เพิ่มช่องแสงเพื่อให้แสงแดด สามารถส่องลงมาได้ เพื่อช่วยให้พื้นผิวแห้งในบางช่วงเวลา และฆ่าเชื้อโรคบางชนิด

ภาพที่ 14 แสดงพื้นที่ในซอยแปลงนาม

ภาพที่ 15 แสดงภาพบริเวณในซอยแปลงนาม

แนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่ซอยแปลงนามพบว่า ปัญหาหลักคือพื้นที่ถูกใช้เป็นที่สำหรับทิ้งขยะ ดังนั้นจึงควรออกแบบพื้นที่ทิ้งขยะให้มีความเรียบร้อยมีดาดชิดมากกว่านี้เพื่อป้องกันสัตว์ (หมาหนู และแมลงต่าง ๆ) มาคุ้ยขยะ และเพื่อความสวยงามควรประสานกับทางสำนักงานเขตที่

รับผิดชอบในพื้นที่ ทำการจัดเก็บขยะให้เหมาะสมกับปริมาณของขยะที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เข้าใจลักษณะธรรมชาติ และเอกลักษณ์ของพื้นที่ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็น

2. เยาวราช เพื่อให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นตัวช่วยส่งเสริมเอกลักษณ์ที่สำคัญนี้ ไม่ไปทำลายและเปลี่ยนแปลงเสน่ห์ของพื้นที่

3. ควบคุมและกำหนดขอบเขตของการพัฒนาในชัดเจนทั้งปริมาณของผู้ประกอบการและประเภทกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดพื้นที่ประเภทของกิจกรรมในช่วงซอยต่าง ๆ ของเยาวราช

4. ปรับปรุงสาธารณูปโภคให้พอเพียงและถูกสุขลักษณะกับความต้องการของกิจกรรมต่าง ๆ เช่นในเรื่องของขยะมูลฝอย และสายไฟฟ้าในบางช่วง

5. การให้ข้อมูลกับคนในพื้นที่ เพื่อให้แนวทางในการพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้คนรับรู้ถึงเอกลักษณ์ที่สำคัญของพื้นที่เพื่อให้เกิดการรักและหวงแหนพื้นที่ และช่วยกันรักษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การจากศึกษาวิจัยข้างต้นนี้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเบื้องต้นได้เพียงบางส่วน จากการศึกษาทำให้ผู้ทำการศึกษาพบว่า ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและต้องการการศึกษาวิเคราะห์และวิจัย เพื่อทำการแก้ไขและพัฒนาให้พื้นที่ในย่านเยาวราชคงความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมากยิ่งขึ้นไป

1. ทางด้านกายภาพ ลักษณะองค์ประกอบทางด้านกายภาพสามารถรับรู้และสัมผัสได้โดยง่าย จากการมองเห็นซึ่งทำให้แนวทางใน

การพัฒนาที่มีความสำคัญกับพื้นที่เป็นอย่างมากสามารถทำให้พื้นที่ในบริเวณมีความโดดเด่นมีชีวิตชีวา มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์และ การมาเยี่ยมชม หรืออาจกลายเป็นส่วนเกินของพื้นที่และเกิดทัศนอุจาดทางสายตา ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ตายได้

1.1 อาคารบ้านเรือน จากการศึกษาในพื้นที่ทำให้ทราบว่าบริเวณพื้นที่ ศึกษาอาคารที่มีความเก่าแก่และสำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่หลายแหล่ง แต่ไม่ได้รับการเอาใจใส่พัฒนาและดูแลรักษาอย่างถูกต้อง อาคารบางแห่งเช่น (ศาลเจ้าสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง) อาคารตึกแถวที่มีความเก่าแก่สร้าง ตั้งแต่สมัยแรกเริ่ม ตัดถนนเยาวราช ซึ่งบางอาคารยัง คงสภาพเดิมไว้ แต่ก็ทรุดโทรมเป็นอย่างมากบาง อาคารทุบสร้างใหม่ซึ่งลักษณะ และรูปแบบของอาคารไม่เหลือสภาพเดิมของพื้นที่ไว้เลย ทำให้เกิดการขาดหายไปของเอกลักษณ์ของย่านเมื่อปล่อยไว้อาจทำให้ย่านนี้มีแต่ตึกที่สร้างใหม่ไม่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมก็เป็นได้ จึงควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาปรับปรุงอาคารในบริเวณย่านถนนเยาวราชให้คงคุณค่า แก่การอนุรักษ์

1.2 การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบของขายร้านหาบเร่แผงลอยในพื้นที่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ การพัฒนาจึงมีความสำคัญอย่างมาก อาจทำให้พื้นที่ย่านนี้มี ชีวิตชีวา หรือผู้คนไม่นิยมมาใช้ก็ก็ได้

2. ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมควรมีการศึกษาในลักษณะเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในช่วงแรกเริ่มให้ลึกซึ้ง จะสามารถทำให้เข้าใจถึงรูปแบบ การพัฒนาที่ปรากฏในปัจจุบันได้ เพื่อนำไปปรับใช้กับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไป หรือปรับปรุงและใช้กับพื้นที่อื่น เพื่อให้ประสบความสำเร็จ

References

- Jan Jacobs. 1961. **The Death and Life of Great American Cities**. New York: Vintage Books.
- Jan Gehl. 2001. **Life Between Building : Using Public Space**. Denmark: The Danish Architectural Press.
- Kevin Lynch. 1960. **The Image of the city** U.S.A. : The M.I.T Press.
- Paul D. Spreiregen. 1965. **Urban Design : The Architecture of Towns and Cities** New York : McGraw Hill.
- Roger Trancik . 1986. **Finding lost space : Theories of Urban Design**. U.S.A : John wiley & Sons, Inc.